

Gynekologická tuberkulóza z pohľadu patológa

Peter Janík

Gynaecologic tuberculosis from the view of pathologist

Súhrn

Tuberkulóza ženských pohlavných orgánov je pomerne zriedkavá. V našom bioptickom materiáli tvorí približne 10 % mimoplúcnej tuberkulózy. Autor upozorňuje na potrebu myslieť v rámci diferenciálnej diagnostiky aj na možnosť tuberkulózy.

Kľúčové slová: tuberkulóza, mimoplúcna tuberkulóza, tuberkulóza ženských pohlavných orgánov.

Summary

Tuberculosis of the female reproductive system is quite rare. In our bioptic material it has been presented just in 10 % of extrapulmonal tuberculosis. In differential diagnosis is use to give an attention on necessity of thinking on the possibility of tuberculosis.

Key words: tuberculosis, extrapulmonal tuberculosis, tuberculosis of the female reproductive system.

Praktická gynekológia, 4, 1997, č. 1.

Tuberkulóza ženských pohlavných orgánov je pomerne zriedkavá. V bioptickom materiáli Oddelenia patológie NÚ-TaRCH (vrátane konzultácií z iných zdravotníckych zariadení) tvorí približne 10 % mimoplúcnej tuberkulózy. Napriek tomu treba na ňu myslieť v rámci diferenciálno-diagnostického uvažovania. Máme skúsenosti s tým, že nie vždy a nie vo všetkých medicínskych odboroch sa toto odporúčenie dodržiava. V našom bioptickom materiáli tvorí klinicky nepoznaná pľúcna aj mimoplúcna tuberkulóza približne 40 % prípadov.

Možnosť vzniku primárnej tuberkulózy ženských pohlavných orgánov je v rámci charakteristického prenosu ochorenia kvapôčkovou infekciou, prípadne deglutináciou, neaktuálna a tzv. kohabitačná tuberkulóza je podľa údajov literatúry neobvyčajne zriedkavá.

Tuberkulóza ženských pohlavných orgánov vzniká najčastejšie pri hematogénnej disseminácii (metastázovaní) procesu – a síce zriedkavo pri tuberkulóze detského veku (primárnej, preimúnnej tuberkulóze), typicky v rámci tuberkulózy dospelého veku (druhotnej, postprimárnej tuberkulózy), ako tzv. orgánová tuberkulóza. Zriedkavo môže vzniknúť tu-

berkulóza ženských pohlavných orgánov prechodom zápalu z okolitých orgánov. Najčastejšie je postihnutá tuba, zriedkavejšie ovárium a endometrium. Nezriedka sa tubárna tuberkulóza porogénne šíri do endometria, prípadne až do ovária.

Ďalším príkladom orgánovej tuberkulózy, ktorá hranične patrí aj do odboru gynekológie a pôrodnictva, je tuberkulóza na mastitída, ktorá vzniká taktiež hematogénnym metastázovaním infekcie. Nebezpečná je možnosť transplacentárneho prenosu tuberkulózy z matky na plod, ktorá môže byť príčinou miliárnej tuberkulózy dieťaťa. Je možnosť infikovať dieťa aj pri dojčení. S takýmito prípadmi sme sa našťastie v našej praxi patológa ústavu ešte nestretli.

Z morfológického hľadiska sa v ženských pohlavných orgánoch môžeme stretnúť so všetkými typmi tuberkulózneho zápalu – exsudatívneho aj proliferatívneho. Môže ísť aj o obraz miliárnej tuberkulózy s nálezom typických žltkastých uzlíčkov (tuberkulov), histologicky charakterizovaných epitelioidnými granulómami s centrálnou kazeóznou nekrózou s prítomnosťou obrovských viacjadrových buniek Langhansovho typu a s rôzne vyznačeným lemom lymfocytov. Tieto uzlíčky môžu byť izolované alebo môžu splývať. Takáto infekcia môže byť klinicky nemá a v bioptickom materiáli sa niekedy stretávame s nálezmi čerstvých, starších, hojajúcich sa, prípadne vyhojených miliárnych uzlíčkov – najmä v tube, prípadne v ováriu pri gynekologických operáciách z iných príčin. Častejší je nález uzlovitej formy tuberkulózy s rôzne rozsiahlymi kazeóznymi nekrotizáciami,

Oddelenie patológie Národného ústavu tuberkulózy a respiračných chorôb, Bratislava

Adresa: Doc. MUDr. P. Janík, CSc., Oddelenie patológie Národného ústavu tuberkulózy a respiračných chorôb, Krajinská 100, 825 56 Bratislava, Slovensko

v mieste ktorých po kolikvácii vznikajú kaverny. V tubách môžeme nájsť aj obraz tuberkulózne pyosalpingitídy. Tuberkulózna infekcia môže byť taká rozsiahla, že niekedy skoro úplne deštruuje pôvodný parenchým orgánov – najmä tuby a ovária.

Pri hodnotení tuberkulózy vzniká v závislosti od rozsahu procesu rôzne vystupňovaná fibroprodukcía, na podklade ktorej vznikajú rôzne rozsiahle zrasty. Zrasty môžu byť – ako je to nakoniec všeobecne známe – príčinou sterility ženy.

*Prednesené na vedecko-pracovnej schôdzi SGPS: Tuberkulóza v gynekológii a pôrodníctve, 7.6.1996 v Bratislave.

Záver

Záverom chcem zopakovať, že v súčasnosti opäť treba na tuberkulózu myslieť, a to aj v gynekológii a pôrodníctve. Na základe vlastných skúseností som presvedčený, že tuberkulóza sa aj na Slovensku opäť stane vážnym zdravotníckym i spoločenským problémom a bude zamestnávať nielen zdravotníckych pracovníkov.*

Literatúra

Literatúra u autora.

Do redakcie došlo 20.12.1996.

Štatút

Medaila univerzitného profesora MUDr. Michala Šeligu

Prof. MUDr. Michal Šeliga, narodený 27.10.1881 v Spišskej Teplici, v rokoch 1925 až 1945 prednosta Kliniky pôrodnickej a chorôb ženských LFUK v Bratislave a riaditeľ Štátneho ústavu pre vzdelávanie a výcvik pôrodných asistentiek v Bratislave. Bol zastupujúcim rektorom Slovenskej Univerzity v Bratislave v rokoch 1938–1939. Významný priekopník ženského lekárstva na Slovensku, ktorý svoje vedecké sledovania venoval úspešnému štúdiu mimomaternicovej gravidity.

§ 1

Medaila univerzitného profesora MUDr. Michala Šeligu sa udeľuje ako prejav ocenenia v odbore gynekológia a pôrodníctvo a v zdravotníctve vôbec. Oceňuje sa najmä osobný prínos pre rozvoj odboru na Slovensku a významný vklad do rozvoja celosvetovej vedy na Slovensku.

§ 2

Medailu univerzitného profesora MUDr. Michala Šeligu možno udeliť aj mladým nádejným pracovníkom v ženskom lekárstve, ktorí svoje schopnosti a ambície preukážu prácou prednesenou na vedeckom podujatí alebo uverejnenou v odbornom časopise.

§ 3

Medaila univerzitného profesora MUDr. Michala Šeligu sa udeľuje vždy pri poriadaní Bienále univ. prof. MUDr. Michala Šeligu v Poprade. V odôvodnených prípadoch možno Medailu udeliť aj pri iných príležitostiach.

§ 4

Návrhy na udelenie Medaily univerzitného profesora MUDr. Michala Šeligu predkladá a schvaľuje výbor SGPS SLS v Bratislave.

§ 5

Pri Bienále univ. prof. MUDr. Michala Šeligu sa udelia 3–4 Medaily.

§ 6

Medailu možno udeliť aj kolektívu pracovníkov.

§ 7

Medailu možno tej istej osobe a kolektívu udeliť iba raz.

§ 8

Osoby a kolektívy, ktorým bola udelená Medaila univerzitného profesora MUDr. Michala Šeligu sa zapisujú do Knihy držiteľov Medaily univerzitného profesora MUDr. Michala Šeligu so stručným opisom zásluh, ktoré boli podkladom pre jej udelenie. Kniha je uložená u vedeckého sekretára SGPS SLS v Bratislave.

§ 9

Gestorom Medaily univerzitného profesora MUDr. Michala Šeligu sú jeho deti MUDr. Alžbeta a MUDr. Igor Šeligovci. Správcom pre udeľovanie Medaily univerzitného profesora MUDr. Michala Šeligu je prof. MUDr. Michal Valent, DrSc.

§ 10

Štatút nadobúda platnosť dňom schválenia vo výbore SGPS SLS v Bratislave.

Bratislava 15.1.1997

Prof. MUDr. M. Valent, DrSc. Doc. MUDr. J. Štencl, CSc.
vedecký sekretár SGPS SLS predseda SGPS SLS